

A településrendszer területrendezési szempontú tervezésének és ábrázolásának lehetőségei a megyei területrendezési tervekben

A tanulmány alapvető célkitűzésének teljesítése — a településrendszer területrendezési célú tervezésének elemzése és különböző aspektusból történő megvilágítása — várhatóan kielégíti mind a tanulmány bevezetőjében felvázolt felhasználhatósági lehetőségeket, mind a pályázati kiírási feltételeket.

A településrendszer területrendezési és területfejlesztési szempontú értelmezése és elkülönítése nyilván valóvá vált azáltal, hogy a definíciók — a különböző szakirodalmak felhasználásával — egzakt módon kerültek összefoglalásra és összehasonlításra, valamint a településrendszer elemeinek és a települési területek — a tanulmány két fő egysége — egyértelmű szétválasztása, ugyanakkor egymásrautaltságát bizonyító a fejlődésük tendenciáin, térszerkezetet meghatározó jellegükön keresztül való bemutatása széles körűen került kifejtésre.

A tanulmány ennek értelmében leszögezi, hogy

- • a területrendezés tartalmi követelményeinél rögzített „településrendszer elemei” helyett a „településhálózat elemei” elnevezés kifejezőbb volna, egyrészt a szakirodalmi értelmezéséből adódóan, másrészt a fejlesztési koncepciók és a területrendezési tervek egymásra épülésének biztosítása érdekében.
- • a térszerkezeti terv részeként egyfelől tervezésre javasolt településrendszer (leszűkítve a településhálózatra) elemei lényegében a települések strukturális szempontú megközelítésére vonatkoznak és leírásuk elsődlegesen tendenciákra alapozott fejlesztési irányultságú, ábrázolása pedig elvonatkoztatott, konkrét terepi vetülettel nem rendelkező objektumok híján csak sematikus.
- • a térszerkezeti terv részeként másodsorban tervezésre javasolt „jellemzően települési területek” a területrendezés szempontjainak megfeleltethetők, térképi ábrázolásuk is valós térbeli lenyomatú egységeken alapszik.
- • a települési területek egyes kiemelt övezeteit a térségi szabályozási tervben irányelvekkel kell szabályozni

A tanulmány első fejezete a településrendszer fejlődésének általános összefüggéseit az elmúlt tíz évben bekövetkezett változásain keresztül és az ebből levezethető távlati tendenciákon keresztül mutatja be. A széles körűen feldolgozható szakirodalom segítségével a településtipizálás területrendezési célú felhasználhatóságát vizsgálta a fejezet, kiválasztásra az került, amely a legjobban volt megfeleltethető a települések területiség és funkció vonzatának együttes alkalmazására. Ennek alapján a magyarországi települési alapstrukturálódást figyelembe véve és a tartalmi követelményrendszer (erre épülő OTrT), valamint az OTK

településkategorizálást követve a város-falu-településeggyüttes hármasa köré rendeződik a tervezés.

- • A városok tipizálásánál az ún. komplex várostípusok alkalmazandók, természetesen a terület (megye) sajátosságait messzemenően figyelembe véve. Az elkülönítés lényege a lakosságszámhoz mért nagyságrend és a központi szerepkör ellátásának jellege.
- • A falvak tipizálásánál a csoportosító tényező a statisztikai értékekkel meghatározható nagyságrend és a településformáló folyamatok voltak.
- • A településeggyüttesek egyfelől mint külön kategória, másfelől mint a fenti kategóriák, város-falu kombinációjaként értelmezendő. Kialakulásukban a funkcionális kapcsolatok erőssége dominál. A tanulmány kiemeli, hogy a tervezésben ezen képződményeknek rendkívül nagy térségformáló szerepük van és lesz ill. intenzifikálódó területhasználatának hatásait a területrendezési tervekben az átlagosnál nagyobb mértékben kell figyelembe venni.

A tanulmány második fejezete — a jellemzően települési területek tervezésének módszere és ábrázolása — a területrendezés műfajának jobban megfeleltethető területi vonzattal bír. Ugyanakkor megyei szinten a rövid múltra való visszatekinthetőség, hiányos szakirodalmi és jogi háttér, valamint a területrendezési hierarchiába való beillesztés, tartalmi megfeleltetés okozza a legfőbb problémákat. Ezek megoldását ill. az erre való törekvési célokat a tanulmány a következőkben foglalta össze:

- • A jellemzően települési területeket alkotó területfelhasználási egységek egyrészt a településrendezés és a térségi területrendezés követelményrendszeréhez illeszkedően, másrészt tervezési tapasztalat és praktikusság útján válnak definiálhatóvá.
- • A települési területek elmúlt tíz évben történt változási tendenciát figyelemmel kísérve és az optimális területhasználatot megcélözva irányelvek ill. szabályok kialakítása szükségszerű a megyei tervezés számára.
- • A kiemelt szabályozandó övezeteket a tanulmány nem bírálta felül, átvételük a tartalmi követelményrendszer alapján lényegében nem módosul.
- • A megyei tervezés folyamatában, jóváhagyásában, valamint a tervhierarchia egyes elemeinek kapcsolódási lehetőségeiben jelenleg jogi hiányosságok vannak, ezek pótlása rendkívül fontos feladat.
- • Az ábrázolás elvi és technikai megvalósítása állandó változásban és fejlődésben van, tekintve a térinformatikában rejlő bővülő lehetőségek kihasználhatóságát és az egységes, kötelezően alkalmazandó jelkulcs bevezetésére irányuló kísérletek sokaságát.

A tanulmány végső konklúziója az, hogy a megyei területrendezés során a településrendszer ill. a települési területek tervezésének megnyugtató sikerességét csak a megyei tervek jóváhagyása utáni felhasználhatósága mutatja majd meg. Addig a tervezők és szakemberek a tervek és az alátámasztó tanulmányok gondos készítésével próbálnak hozzájárulni ennek eléréséhez.